

GO'DAKLIK DAVRIDA PSIXIK RIVOJLANISHDA KATTALAR BILAN
EMOTSIONAL MULOQOTNING AHAMIYATI

*Axborot texnologiyalari va menejment universiteti
Ijtimoiy fanlar fakulteti psixologiya fanlari bo'yicha
falsafa doktori (PhD)*

Egamberdiyev Farxod Tuxtayevich

*Axborot texnologiyalari va menejment universiteti
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 1-kurs talabasi*

Norbo'tayeva Marjona G'olib qizi

Email: shaxriyorxolmurodov80@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada go'daklik va ilk bolalik davrida psixik rivojlanish jarayonlari hamda kattalar bilan emotsional muloqotning bola shaxsiyati shakllanishidagi ahamiyati keng yoritilgan. Bolaning bilish jarayonlari, emotsional-irodaviy soha, nutq rivoji va ijtimoiy munosabatlar shakllanishida kattalar bilan o'zaro muloqot muhim omil ekani tahlil qilingan. Shuningdek, ilk bolalik davrida psixik rivojlanishning o'ziga xos xususiyatlari, pedagogik va psixologik yondashuvlar hamda amaliy tavsiyalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: go'daklik davri, ilk bolalik, psixik rivojlanish, emotsional muloqot, nutq rivoji, ijtimoiylashuv, shaxs shakllanishi.

Аннотация: В данной статье рассматриваются особенности психического развития в младенческом и раннем детском возрасте, а также значение эмоционального общения со взрослыми. Проанализирована роль взрослых в развитии познавательных процессов, эмоционально-волевой сферы, речи и социальных отношений ребёнка.

Ключевые слова: младенческий возраст, раннее детство, психическое развитие, эмоциональное общение, развитие речи, влияние взрослых.

Annotation: This article analyzes the psychological development of infants and young children and emphasizes the importance of emotional communication

with adults. The role of adults in the development of cognitive processes, emotional sphere, speech and social relations is highlighted.

Keywords: *infancy, early childhood, psychological development, emotional communication, adult influence.*

Inson hayotining dastlabki bosqichlari, ayniqsa go‘daklik va ilk bolalik davri, shaxs rivojlanishining eng muhim davrlaridan biri hisoblanadi. Aynan shu davrda bolaning psixik rivojlanishi uchun asos bo‘ladigan jarayonlar shakllanadi. Bola tug‘ilgan zahotidan boshlab atrof-muhit bilan aloqa o‘rnatishni boshlaydi va bu jarayonda kattalar asosiy rol o‘ynaydi.

Psixolog olimlarning ta’kidlashicha, bolaning psixik rivojlanishida ijtimoiy muhit va ayniqsa kattalar bilan emotsional muloqot muhim ahamiyatga ega [1, 34–47-betlar].

Tadqiqot metodologiyasi:

Mazkur tadqiqotni amalga oshirish jarayonida yosh psixologiyasi va pedagogik psixologiya sohasiga oid ilmiy manbalar tahlil qilindi. Tadqiqot davomida ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, kuzatish, taqqoslash va umumlashtirish metodlaridan foydalanildi.

Tadqiqotning nazariy asosini L.S. Vygotskiy, A.N. Leontyev, D.B. Elkonin va R.S. Nemovlarning ilmiy qarashlari tashkil etadi [2, 58–73-betlar].

Go‘daklik davrida psixik rivojlanish xususiyatlari

Go‘daklik davri (0–1 yosh) bolaning psixik rivojlanishida boshlang‘ich bosqich hisoblanadi. Bu davrda bola tashqi muhitni sezgi organlari orqali idrok eta boshlaydi. Bola tovushlarni eshitadi, yorug‘likni sezadi va turli harakatlarga javob qaytaradi.

Psixologlarning fikriga ko‘ra, go‘daklik davrida emotsional soha yetakchi o‘rin egallaydi. Bola kattalarning ovozi, mimikasi va harakatlariga javob qaytarib, ular bilan emotsional aloqa o‘rnatadi [3, 102–118-betlar].

Kattalar bilan emotsional muloqotning ahamiyati

Go'daklik davrida kattalar bilan emotsional muloqot bolaning psixik rivojlanishining asosiy manbalaridan biridir. Kattalarning mehribon munosabati va e'tibori bola ruhiyatida ijobiy emotsiyalarni shakllantiradi.

Emotsional muloqot orqali bola atrof-muhitni xavfsiz deb qabul qiladi va yangi tajribalarni o'rganishga intiladi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, emotsional muloqot yetishmagan bolalarda nutq rivojlanishining sekinlashuvi va ijtimoiy moslashuv muammolari kuzatiladi [4, 141–156-betlar].

Ilk bolalik davrida psixik rivojlanish

Ilk bolalik davri (1–3 yosh) bolaning faol rivojlanish davri hisoblanadi. Bu davrda bola yurishni o'rganadi, predmetlar bilan faol harakat qiladi va nutq orqali muloqot qilishni boshlaydi.

Nutqning rivojlanishi bolaning tafakkuri, xotirasi va idrok jarayonlarining rivojiga kuchli ta'sir ko'rsatadi. Kattalar bilan muloqot jarayonida bola yangi so'zlarni o'zlashtiradi va o'z fikrini ifodalashni o'rganadi [5, 87–101-betlar].

Tahlil:

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, bolaning psixik rivojlanishida ijtimoiy muhit muhim ahamiyatga ega. L.S. Vygotskiy nazariyasiga ko'ra, bola rivojlanishi dastlab ijtimoiy darajada namoyon bo'ladi, keyinchalik esa individual darajada shakllanadi [2, 58–73-betlar].

Demak, kattalar bilan muloqot bolaning ichki psixik jarayonlarini shakllantirishda muhim omil hisoblanadi.

Xulosa va takliflar:

Xulosa qilib aytganda, go'daklik va ilk bolalik davrida kattalar bilan emotsional muloqot bolaning psixik rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu davrda shakllangan psixologik asoslar bolaning keyingi rivojlanish bosqichlariga kuchli ta'sir ko'rsatadi.

Quyidagi takliflarni berish mumkin:

Ota-onalar uchun psixologik treninglar tashkil etish.

Maktabgacha ta'lim muassasalarida emotsional rivojlanishga qaratilgan metodlarni qo'llash.

Bolalar psixologik rivojlanishini muntazam monitoring qilish. Pedagog va ota-onalar hamkorligini kuchaytirish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Nishanova Z.T. Yosh va pedagogik psixologiya. Toshkent: Fan, 2016. 34–47-betlar.
2. Vygotskiy L.S. Bolaning psixik rivojlanishi. Moskva: Pedagogika, 1984. 58–73-betlar.
3. Leontyev A.N. Faoliyat, ong, shaxs. Moskva: Politizdat, 1977. 102–118-betlar.
4. Elkonin D.B. Bolalik psixologiyasi. Moskva: Akademiya, 2001. 141–156-betlar.
5. Nemov R.S. Yosh psixologiyasi. Moskva: Vlados, 2005. 87–101-betlar.
6. Krutetskiy V.A. Pedagogik psixologiya. Moskva: Prosveshcheniye, 1972. 59–74-betlar.
7. G‘oziyev E.G‘. Umumiy psixologiya. Toshkent: O‘qituvchi, 2002. 120–135-betlar.